

Malmö Konstmuseum

HERMAN GOTTHARDTS KONSTSAMLING

Gläden över att ha kunnat skapa en privat konstsamling är kanske nog i sig själv, men i sista hand måste samlingen tillhöra offentligheten.

(Maurice Girardin)

Herman Gotthardts (1873-1949) donation, som är en av de största konstgåvor som gjorts i vårt land, består av 700 verk av nordisk samtidskonst samlade mellan 1914 och 1943. Den inrymmer ca 300 oljemålningar, ett 60-tal skulpturer samt teckningar, pasteller, akvareller, gouacher och grafik.

Herman Gotthardts konstsamling utgör stommen i Malmö Konstmuseums samlingar av tidig nordisk 1900-tals konst och man använder flitigt verk därur såväl i den löpande verksamheten som till utlåning både inom och utom landet.

Affärsmannen

Herman Gotthardt föddes 1873 i Nyköping på Falster i Danmark. 1905 kommer Gotthardt till Malmö där han kom att sköta verksamheten för ett norskt företag inom skeppshandeln. Samma år - 32 år gammal - gifte han sig med en barndomsvän, Hanne Margrethe, född Pedersen (1867-1964). Paret fick två döttrar, Asta, gift Hansen, och Elsa, gift Clase. 1909 övertog Gotthardt rörelsen och firman Herman Gotthardt registerades. 1916 bildades AB Herman Gotthardt, vars verkställande direktör han var till 1943.

Konstsamlaren

Einar Jolin, Flicka med hundar, 1917

Professor Ragnar Josephson har på sitt oefterhärmliga sätt skildrat hur det kom sig att Gotthardt började samla konst: "Han / Gotthardt / hade blivit hårt ansträngd och gått till en nervspecialist. Denne rådde honom att avkoppla med något intresse utanför affärerna, försöksvis lite med konst. Gotthardt följde rådet, han inbjöd då och då en konstnär och köpte en duk. Han kände sig vid varje köp betydligt kryare. Han började öka doseringen när nervositeten åter ansatte honom. På en utställning av Einar Jolin tog han in 18 dukar i en enda sväljning. han var till sist tvungen att bygga en väldig konsthall intill sin Limhamnsvilla för att kunna förvara sina medikamenter."

Det var 1914 som Gotthardt på allvar började samla konst. Och nog tog han den gode nervspecialistens ord ad notam. Han ursprungliga avsikt var att skapa en samling fransk 1800-talskonst. På kort tid lyckades han förvärva en betydande samling med verk av bl. a. Delacroix, Corot, Millet, Courbet, Pissarro, Sisely, Renoir, Matisse, Picasso etc. Dessvärre måste Gotthardt en kort tid därefter skiljas från sina dyrgripar. AB Gotthardt råkade efter 1:a världskriget in i en likviditetskras och Gotthardt åkte över till USA där han avyttrade sina konstverk och därigenom skaffade sig kontanta medel. Emellertid - jämsides med den franska konsten samlade Gotthardt nordisk samtidskonst och detta samlande tog så småningom överhanden. Han blev också mycket god vän med flera konstnärer som han gärna bjöd med sig hem. Gotthardt stödde även konstnärer som mecenat.

Konstsamlingen

Herman Gotthardt hade en enastående aptit på allt vad 1900-talskonsten kunde bjuda. Hans samling växlade utseende under årens lopp. Han sålde undan sådant som inte höll måttet, bytte upp sig och köpte nytt. Även om det aldrig var Gotthardts mening att skaffa sig en fullständig representation av nordisk samtidskonst fanns under 30-talet och början av 40-talet praktiskt taget alla riktningar och skolor inom den skandinaviska 1900-talskonsten företrädna i samlingen på Villa Bost.

Dock var det den svenska konsten som hade den mest framträdande positionen i samlingen, och bland de svenska konstnärerna dominerade de skånska. Herman Gotthardt föredrog den expressionistiskt figurativa konsten - om den så hade sina rötter i den franska eller den tyska expressionismen. Av konstnärliga tekniker föredrog han måleri. Motivkretsarna är vidsträckta.

Den svenska konsten

Mycket av den svenska konst som Gotthardt förvärvade och hade lust till hade sitt ursprung i "1909 års män" som i hög grad var påverkade av Matisse och Fauvisterna. Måleriet skulle vara en "fest för ögat", som Isaac Grünewald uttryckte det. I samlingen finns verk av Tor Bjurström, Nils Dardel, Isaac Grünewald, Sigird Hjertén, Einar Jolin, Per Leander Engström och Gösta Sandels.

Navismen är en helt svensk företeelse och en mycket folklig konst, fri och fantasifull. I samlingen finns verk av Hilding Linnquist, Eric Hallström, Gideon Börje och Axel Nilsson. 1920-tals klassistiska våg som gick genom den europeiska konsten kom i Sverige att kallas "Den nya sakligheten". Dess främsta företrädare i Sverige var Otte Sköld. Han hade tidigare experimenterat med kubismen.

Gösta Adrian Nilsson (GAN), Matrosernas krigsdröm, 1917

Vitalismen eller primitivismen var en inriktning som ifrågasatte klassicismen under 1930-talet, Så gjorde även 30-tals-expressionismen som hade ett råare, brutalare uttryck och ofta ett socialt eller politiskt budskap. I samlingen finns bl. a. Sven X-et Erixson, Vera Nilsson, Albin Amelin representerade. En särställning i samlingen har Nils Nilsson som är representerad med inte mindre än ett 50-tal verk. Han var en bland Göteborgskoloristerna.

Bland de skånska konstnärerna i samlingen är Gösta Adrian Nilsson (GAN) den mest berömde. Det formspråk han kom att utveckla var en blandning av kubistiska, futuristiska och expressionistiska strömningar. Bland de andra skånska modernisterna kan nämnas Svante Bergh, Johan Johansson, Tora Vega-Holmström, Martin Emond, Jules Schyl och Per Siegård.

Den finska konsten

Den finska samlingen är mer begränsad men här finns verk av bl. a. modernismens absoluta genombrottsman i Finland - Tykko Sallinen. Andra konstnärer i samlingen är J. Roukokoski och Marcus Collin.

Den danska konsten

Det danska måleriet var mer traditionsbundet än det svenska. En av de första modernisterna var J. F. Willumsen. Andra betydande konstnärer som finns representerade i samlingen är bl. a. Harald Giersing, Oluf Höst, Edward Weie och Olaf Rude från Bornholmsskolan, Axel P. Jensen, Jens Søndergaard, Sager Hjort-Nielsen och Vilhelm Lundström. Förutom de danska modernismerna finns i donationen verk av en hel del äldre danska konstnärer som t. ex. Vilhelm Marstrand, Per Christian Skovgaard, Vilhelm Hammershøi, Julius Poulsen, Niels Hansen, Viggo Madsen och Aksel Jørgensen.

Den norska konsten

Christian Krogh och Edvard Munch var de konstnärer som beredde marken för den norska modernismen. En annan banbrytare var Torvald Erichsen. De finns alla representerade med verk i samlingen. Där utöver finns verk av Ludvig Karsten, Henrik Sørensen, Ulf Wold-Torne och Per Krogh, som till Oda och Christian Krogh.

Per Krogh, Söndagseftermiddag, 1915